

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. Биянка Любчова Торньова, дп

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен

„Доктор”

Професионално направление: 7.4 „Обществено здраве”, научна специалност „Управление на здравните грижи“

Автор: Кичка Димитрова Трендафилова

Форма на докторантурата: редовен докторант към катедра „Здравни грижи” на факултет „Обществено здравеопазване” при МУ-Варна

Тема: „Подобряване качеството на живот при деца с термична травма“

Научен ръководител: Проф. Силвия Борисова Димитрова, д.оз.н.

Рецензията е изготвена на основание на Заповед №Р-109-66/06.03.2024 г. на Ректора на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов” – гр. Варна за определяне членовете на научно жури по процедурата.

ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА ПРОЦЕДУРАТА И ДОКТОРАНТА

Представеният комплект материали на електронен и хартиен носител е в съответствие с изискванията за придобиване на ОНС „Доктор” според Закона за развитие на академичния състав в РБ (ЗРАСРБ) и Правилника на Медицински университет-Варна за развитие на академичния състав и включва следните документи:

- заявление до Ректора;
- автобиография;
- протокол от КС с положително решение за готовността за защита;
- копие на дипломи за завършени ОКС „бакалавър” и ОКС „магистър”;
- заповед за зачисляване;
- заповед за отчисляване с право на защита;
- протокол от докторантски минимум;
- декларация за достоверност;

- декларация за оригиналност;
- доказателство за регистрация на научен профил;
- списък с публикациите, свързани с темата на дисертационния труд.

Представеният пакет от административни документи, свързани и доказващи процесуалната валидност на процедурата са подготвени прецизно и старателно.

КРАТКИ БИОГРАФИЧНИ ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТА

Кичка Трендафилова се дипломира в Полувисш медицински институт – гр. Варна през 1996 г., специалност „Медицинска сестра – общ профил“. Придобива образователно-квалификационна степен „бакалавър“ по „Здравни грижи“ /по-късно преименувана в „Управление на здравните грижи“/ през 2001 г. в Медицински университет -София. Своето развитие продължава в две магистърски програми: 2004 г. в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – гр. Варна по специалност „Обществено здравеопазване“ и 2012 г. по специалност „Управление на здравните грижи“ в същия университет. През 2023 г. придобива медицинска специалност „Болнична хигиена (превенция и контрол на инфекциите)“.

От 31.01.2020 г. година е зачислена в редовна форма на докторантура към катедра „Здравни грижи“ на факултет „Обществено здравеопазване“ при МУ-Варна, а от 06.03.2024г. е отчислена с право на защита.

Трудовият път на докторант Трендафилова започва през 1996 г. като медицинска сестра в Градска болница – Варна / ДКЦ 1 „Св. Клементина“ – Варна, Спешен терапевтичен кабинет / Отделение за неотложна помощ, където работи до 2003 г.. В периода 2003 – 2022 г. работи като старша медицинска сестра в МБАЛ – Варна към ВМА София, Клиника по термична травма, пластично-възстановителна и естетична хирургия. От 2022 г.– до момента заема длъжността „старша медицинска сестра“ в СБАЛОЗ „Д-р М.А. Марков – Варна“ ЕООД, Отделение по гастроентерология в областта на онкологичните заболявания.

От 1999 г. до 2015 г. е хоноруван преподавател по практика на специалност „Медицинска сестра“ към Медицински университет – Варна.

Ръководи занятия по следните учебни дисциплини: Преддипломен стаж на студенти от специалност „Управление на здравните грижи“ и клинична практика на студенти от специалност „Медицинска сестра“.

От представената биографична справка става ясно, че Кичка Трендафилова има богат професионален опит в областта на тематиката на разработения дисертационен труд.

Докторантката проявява траен стремеж към повишаване на квалификацията си. Участвала е в международни и национални конгреси, конференции, симпозиуми със собствени изяви и в съавторство.

Владее руски и английски език на средно ниво.

АКТУАЛНОСТ НА ТЕМАТА

Представеният дисертационен труд е актуално и значимо изследване на значим проблем в съвременното здравеопазване – подобряване качеството на живот при деца с термична травма, който добива нови теоретични и практически измерения чрез конкретното изследване. Изгарянията са третата водеща по честота причина за смъртност от травма в детската възраст. Те имат не само физическо въздействие върху тялото, но и дълготрайни психо-емоционални, функционални и естетически последици.

Усилията за предоставяне на качествена и безопасна грижа при деца с термична травма е перманентен процес, който изисква разработването на обща концептуална рамка, съобразена с потребностите на пациента.

Актуалността на темата на настоящият дисертационен труд е обусловена и от постиженията на науката и технологиите, които насочват все повече към оптимизиране на функционалните резултати при деца с термични травми. Утвърдените Препоръки за добра практика при осъществяване на грижи при термични травми са основание за прилагане на рамки и насоки в областта на здравните грижи. Единните стандарти са необходимо условие за успешен възстановителен процес и връщане на детето в семейството и неговата естествена среда, с възможност да извършва нормалните ежедневни дейности, съответстващи на възрастта му, но в научната литература не се откриват такива. Всичко това повдига въпроси, свързани с подготовката на медицинските специалисти в областта на термичната травма и създаване на специализирана структура, която да подпомага възстановителния процес на деца, претърпели термична травма. В конкретния контекст на дисертационното изследване, проблематиката очертава *значимостта* на съвременните технологии и иновативни методи за оптимизиране на грижите във възстановителния период и подобряване на качеството на живот при термична травма в детската възраст.

ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертацията е резултат на детайлно проучване на изследвания проблем и анализ на различните му теоретични и практически измерения. По съдържание и структура тя отговаря на изискванията за защита на образователна и научна степен „Доктор“. Композирана е от въведение, пет глави, от които едната включва изводи, препоръки, приноси, библиография и приложения. Дисертационният труд е написан на 207 стандартни страници и е онагледен от 50 фигури, 11 таблици и 5 приложения.

Във въведението с изключителна убедителност докторантката поставя значимостта на разработваната проблематика, мотивира нейния избор и набелязва проблемите, които се изясняват в отделните части.

Първа глава представлява литературен обзор по темата и е в обем от 70 страници. Насочеността на обзора дава възможност емпиричното проучване да бъде построено върху научно представена теоретична база. Използвани са 200 литературни източника, от които 78 на кирилица и 122 на латиница. Цитираната литература е съвременна и актуална, като около половината източници са от последните 10 год. (48%). Тази представителна научна аргументация на текста подкрепя концептуалната доказателственост и практическа значимост на разработката.

Научната осведоменост на докторантката се демонстрира в направения съдържателен анализ на термичната травма.

Много задълбочено са проучени развитието на пластичната хирургия и терапевтичния процес при изгаряния в исторически план, а също така и основните аспекти на термичната травма – видове и класификация на изгарянията. Специално внимание в обзора е отделено на термичните травми при децата. В аналитичен план се обсъждат същността и значението на този проблем. Изключително подробно и професионално са описани сестринските дейности и грижи при термична травма. Изведени са компетенциите на медицинската сестра, практикуваща в областта на термичната травма. Акцентът се поставя върху многофакторната обусловеност на качеството на здравните грижи. Проучванията показват, че качеството на здравните грижи във възстановителния процес на изгарянията има изключително значение в съвременното здравеопазване за повишаване ефективността на медицинската помощ и утвърждаване мултидисциплинарен подход за подобряване качеството на живот на деца, претърпели термични травми.

Литературният обзор завършва с изводи и обобщения, потвърждаващи актуалността на дисертационния труд.

В глава „Цел, задачи, материал и методика на проучването” са изведени логично, в рамките на 11 страници, целта, задачите, хипотезите, предмет и обект на изследване, единици на наблюдение, критерии за включване в проучването и използвани методи и дизайнът на изследването. Целта и задачите са ясно и точно формулирани, и са насочени към изясняване на разглежданата тема: „Подобряване качеството на живот при деца с термична травма”. Основната теза на докторант Трендафилова е, че организацията на здравните грижи, здравното обучение и поведение във възстановителния процес след хоспитализация са взаимосвързани процеси при осигуряване на благополучие на децата, претърпели термична травма.

Приемам хипотезата за адекватно формулирана и съответстваща на целта на дисертационния труд и изложените теоретични постановки в литературния обзор.

За реализирането на поставените задачи са обособени четири групи логически единици:

- **първа логическа единица** - всеки родител на дете, претърпяло термична травма и хоспитализирано в лечебна структура за лечение на термичната травма.
- **втора логическа единица** – всяка медицинска сестра, практикуваща в структурите на лечебно заведение (спешен кабинет, специализиран кабинет, клиника/отделение, интензивно отделение или операционна зала), където се оказват дейности и грижи за деца с термична травма.
- **трета логическа единица** – всеки специалист (лекар, медицинска сестра, акушерка, педагог), практикуващ в детски заведения за отглеждане на деца (детска ясла или детска градина).
- **четвърта логическа единица** - всеки ръководител на екип, който участва в организиране, координиране, контрол и оценка на дейностите за лечение и грижи на деца с термична травма.

Обемът на извадките гарантира много добра представителност на проучването и значимост на получените резултати.

Докторант Кичка Трендафилова предлага изследователска методика, позволяваща провеждането на надеждно изследване. За нуждите на количественото изследване са разработени „Въпросник за провеждане на стандартизирано интервю“ и три Анкетни карти.

Въпросникът съдържа 10 въпроса, разделени в следните групи:

- първа група – социална значимост на термичната травма;
- втора група - проучват основни дейности на медицинските сестри във

възстановителния период;

- трета група - роля на различните участници във възстановителния процес;
- четвърта група - изследват нагласите за дейности на структури и участие в тях.

В анкетните карти са заложили следните групи въпроси:

- първа група - оценка на дейностите при възстановяване на състоянието след термична травма;
- втора група – компетентност за оказване на дейности и грижи при деца с термична травма;
- трета група – взаимодействие със семейството и медицински специалисти;
- четвърта група – осигуряване на среда за протичане на възстановителния процес.

Проучването е проведено самостоятелно от докторанта след одобрение от Комисия по етика на научните изследвания при Медицински университет – Варна с Решение № 125/ 26.01.2023 г.

При обработката на получените първични данни са използвани надеждни статистически методи, които дават възможност да бъдат разкрити съществени взаимовръзки между основните факториални и резултативни признаци, и да бъдат изведени статистически значими изводи. За графичния анализ са използвани MS Excel и IBM Statistics 19.

Най-съществената част от научния труд е представена в **трета и четвърта глава.**

Трета глава „Резултати и обсъждане” е в обем от 52 страници. В тази глава е направена характеристика на изследваните лица. Проучено е мнението на общо 314 респондента, разпределени както следва: родители на деца, претърпели термична травма; медицински специалисти от лечебни заведения за болнична помощ в страната, специализирани в областта на лечението на изгаряния; педагози и медицински сестри от детски заведения в град Варна и експерти – медицински специалисти, ръководители на структури за лечение на изгаряния.

Анализът на събраните данни е представен компетентно и задълбочено в 4 параграфа, които следват последователността на поставените задачи.

Резултатите от проучването са интерпретирани коректно по отношение на основните показатели. Успоредно с представянето на резултатите от проучването се

извършва обективно и прецизно отчитане на мненията на участващите в изследването и техният многоаспектен количествен и качествен анализ. Извършена е впечатляваща по обем статистическа обработка. В тази глава се открояват добрите умения на дисертанта за анализ и аргументирани интерпретации на емпиричните данни.

Добро впечатление оставя онагледяването на резултатите след статистическата обработка на събраните данни. Това прави анализът и интерпретацията на резултатите по-достъпни и съпоставими с аналогични проучвания.

Проведеното проучване доказва важността на проблема възникнал след претърпяна термична травма, необходимостта и желанията на близките от съдействие и подкрепа по време на лечението и във възстановителния период, важната роля на мултидисциплинарния екип и специфичната роля на медицинските сестри.

Много подробно и задълбочено е анализирана информацията за професионалните сестрински дейности при термичните травми. Медицинските сестри, работещи в структурите за лечение на изгаряния, трябва да притежават знания и клинични умения в рамките на своята компетентност, да изпълняват по индикации в пълен обем дейности за провеждане на лечение, съгласно изискванията на въведени алгоритми и протоколи за работа в съответната структура. Оптималната грижа за пациента с изгаряне изисква отличителен мултидисциплинарен подход. Независимо, че повечето респонденти се чувстват подготвени да осъществяват посочените дейности, част от тях осъзнават необходимост от допълнително специализирано обучение. Специализираните умения и знания са от съществено значение за осигуряване на комплексна грижа и подкрепа за пациентите с термични наранявания.

Четвъртата глава „Практически подходи за оптимизиране на сестринските грижи при деца претърпели термична травма“ е в обем от 20 страници. Тази глава представлява сърцевината на дисертационния труд и поставя акцент на подобряване качеството на живот при деца след термична травма. Необходимостта от по-добро разбиране на влиянието на психосоциалните фактори върху процеса на възстановяване и адаптация на пациентите след изгаряния е от основно значение за подобряване на качеството на живот и рехабилитацията на тези пациенти.

Реализираните проучвания, анализи, констатации и установените взаимовръзки, както и натрупания професионален опит дават изключителната

възможност на докторант Трендафилова да разработи „Организационна рамка за провеждане на възстановителен процес“ при деца с термична травма.

Смятам, че въвеждането на иновативни модели на сестрински грижи във възстановителния период на децата с термични травми може да подобри качеството и ефективността на грижите, като се обръща специално внимание на индивидуализираните нужди и постигането на комплексно възстановяване.

Дисертационният труд завършва с формулиране на изводи, които са естествено заключение от направеното проучване, получените резултати и тяхната интерпретация. Най-същественият извод е, че е налице необходимост от разработване и прилагане на комплексни програми, които да обхващат физическото възстановяване, психологическата подкрепа и социалната адаптация на децата с термични травми.

Направените от авторката препоръки са напълно актуални и адекватни с оглед повишаване компетентностите на медицинските сестри за подобряване качеството на живот при деца с термична травма.

Работата е стилистично издържана, написана на много добър език и съвременен научно равнище.

Формулираните **приноси** са реални и отразяват значимостта на представения труд. Като най-значими практико-приложни приноси на тази дисертация приемам:

- Идентифицирани са факторите, водещи до промяна на качеството на живот при деца, претърпели термична травма. Установени са условията, необходими за създаване на подкрепяща среда за възстановяване от заболяването и осигуряване на най-добра координация между медицинските специалисти, родители и техните деца.

- Разработен е модел на Контролен лист за оценка и проследяване на възстановителния период на деца след термична травма.

- Изготвена е организационна рамка с дейности и критерии за подобряване на организацията и ефективността на здравните грижи при възстановяването на деца след термична травма.

- Разработени са насоки за поведение на родители и близки, относно дейности и грижи във възстановителния период на деца, претърпели термична травма след приключване на стационарното им лечение.

АВТОРЕФЕРАТ

Авторефератът е оформен, съгласно изискванията и отразява в стегнат вид целите, задачите, използваните методи, резултатите, направените изводи и препоръки на дисертационния труд.

ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Докторант Кичка Димитрова Трендафилова представя три пълнотекстови научни публикации по темата на дисертацията. В две от публикациите тя е първи автор, което гарантира нейното водещо участие в проучването, анализирането на данните и оформянето на крайния вид на статиите. Научните трудове отразяват същността на дисертационното изследване и напълно отговарят на актуалните изисквания за придобиване на образователната и научна степен „Доктор”.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа теоретично-познавателни и практико-приложни резултати и отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на Медицински университет - Варна.

Докторант Кичка Трендафилова притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научната специалност, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Предвид изтъкнатите качества на дисертационния труд, а именно актуалността на темата, използваните методи, получените резултати със статистическа релевантност и богат приносен характер, убедено давам своя положителен вот и препоръчвам на уважаемите членове на Научното жури да гласуват положително за присъждането на образователната и научна степен „Доктор” на Кичка Димитрова Трендафилова по област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4. Обществено здраве, научна специалност „Управление на здравните грижи”.

15. 05. 2024 г.

Изготвил рецензията:

Заличено на основание чл. 5,
§1, б. „В” от Регламент (ЕС)
2016/679

/проф. Б. Торньова, дп /